

Sørum-Speilet

I dette nummeret:

Kristian Lieungh:
**Oppvekst på Melvold i
Frogner i
mellomkrigs-tida
Del 70: Skoletid**

**Odd Skullerud: Østby
skole i Sørum**

**Ellen Margrete
Graarud: Nordisk
vennskapstreff i Hagfors**

**Per Otto Asak: Notater
til gardshistoria for
Ausen (3)**

**Dag Winding-Sørensen:
Lederens spalte**

<http://sorum.historielag.no>

Kjære medlem,

Onsdag 25. august holdes det et viktig møte i Sørum bibliotek i Verkstedgården på Sørumsand. Temaet er hvordan kulturminner bevares i Sørum, og initiativet til møtet ble tatt av Blaker og Sørum historielag. I et brev stilet til daværende rådmann Ranveig Eidet, skrev historielagets leder Dag Winding-Sørensen 25. oktober 2009: "Styret ønsket ikke å forfølge Nordli-saken ytterligere. Nordli var revet og det viktige nå var å se fremover og få til et godt samarbeid med kommunen i forhold til kulturminnevernplanen." I tråd med dette ba han kulturkontoret om å invitere lag og foreninger til et møte for en "detaljert gjennomgang" av kulturminnevernplanen.

Det er kommunens oppfølging av dette brevet som nå resulterer i dette åpne møtet, der foruten lag og foreninger også eiere av objekter som er nevnt i kulturminnevernplanen er spesielt invitert. For øvrig er møtet åpent for alle, og det starter klokka 19:00.

Ordfører Hans Marius Johnsen vil ønske velkommen. Deretter går ordet til Hanne Libak fra Akershus fylkeskommune. Hennes tema er "Hvordan ser fylkeskommunen som forvaltningsorgan på kulturminner i Sørum?" Leder av plan- og utbyggingsseksjonen i Sørum kommune, Inger K. Tveranger, vil innlede om "Hva er egentlig en kulturminnevernplan. Prosessene i kulturminnevernet." Siste innleder er Torbjørn Eid, som selv eier en av eiendommene som er nevnt i kulturminnevernplanen. "Hvilke utfordringer møter private eiere av kulturminner – utfordringer og muligheter".

Som vanlig på dialogkonferansene med kommunens innbyggere i Sørum, blir det satt av god tid til arbeid i grupper etter innledningene. Gruppene vil få konkrete problemstillinger å jobbe med, og deres konklusjoner vil bli brukt i det videre arbeidet med kulturminnevernet i Sørum.

Sentrale problemstillinger vil utvilsomt bli gangen fra kulturminnevernplan til formelt vedtak om områder til bevaring og finansiering av kulturminner i privat og offentlig eie. Har du synspunkter på dette, bør du møte fram på biblioteket i Verkstedgården på Sørumsand onsdag 25. august klokka 19:00.

Artikler nr. 4 – 2010 – 16. årgang

Oppvekst på Melvold i Frogner i mellomkrigstida

Del 70: Skoletid

Jeg vil prøve å fortelle litt om den tida jeg gikk på folkeskolen og hvordan vi hadde det der. I midten av april 1923 begynte jeg på skolen. En tid i forveien var jeg med min mor dit for å bli ”innskrevet”, som det het. Jeg kan bare svakt erindre hva som foregikk den dagen, men vi var i hvert fall flere barn samlet der på skolen. Nå kan en spørre hvorfor skolen skulle begynne om våren og ikke etter sommerferien. Forklaringen som jeg har fått er den at de små førsteklasingene skulle ha sommeren foran seg og ikke gå vinteren i møte straks etter skolestart. Vi hadde forholdsvis kort sommerferie, men til gjengjeld svært lang juleferie. Da jeg gikk i 1. klasse, fikk vi juleferie 2. desember og hadde fri til 28. januar året etter. Da var vi borte fra skolen mye av den hardeste vinteren, og skolen sparte mye ved. Fra 4. klasse hadde vi kortere juleferie.

Mange av elevene hadde lang vei å gå, ja de måtte pent gå den gangen, selv om veien var både 3 og 4 kilometer. Det hendte vel også at barna fra Hekseberg fikk sitte på med en melkekjører så de slapp å gå. Så heldige var ikke de som bodde på Fløgstad, for derfra kjørte de melka til Kløfta. For min del var jo jeg svært heldig, skoleveien min var bare 1 km. Gikk jeg den gamle veien rett gjennom kuhavna på Melvold, ble den enda kortere.

Den første skoledagen husker jeg svært lite av, bare plassene våre ved pultene. Guttene og jentene ble plassert hver for seg. Guttene til venstre i skolestua, og jentene til høyre. Jeg fikk plass på første pult til venstre ved ytterveggen og ved siden av meg fikk Tormod Presterud plass. Han var sønn av kjøpmann Ola Presterud som leiet meieributikken og var en snill og koselig gutt. Jeg syntes det var litt fint at han hadde fødselsdag på selveste julekvelden, men spurte visst aldri hva han syntes om det. Samværet med Tormod varte bare til jul det første året. Ved årsskiftet sluttet faren hans som kjøpmann på Frogner, og familien flyttet visst til Lillestrøm. Det tok omtrent 65 år før jeg traff Tormod igjen. Siden har vi sett hverandre en gang i blant når han og kona har gått forbi hagen her hos oss.

Læreren vår, Hagni Balstad, eller frøken Balstad som hun alltid ble kalt, hadde den skolestua som lå mot øst og Trondheimsveien.

Der var det bare doble pult, eller ”tomannspult”, som vi kalte det. Pultene hadde faste benker og skrånede pultplater, og fremst på pulten, midt på, var det et firkantet hull hvor blekkhuset var plassert. Da jeg begynte på skolen, var Hagni Balstad knapt 33 år, men jeg husker at jeg syntes hun var ”en gammel frøken”. Ja slik kan barn vurdere folk og deres alder på en feilaktig måte. Min vurderingsevne måtte i hvert fall være svært svak.

I 1. klasse begynte vi naturligvis med ABC og etter hvert begynte vi også å skrive bokstaver og tall med blyant med vekslende hell. Jeg tror vi begynte å skrive med penn og blekk da vi kom i 2. klasse. For enkelte resulterte det i visse problemer og mye søl, men det bedret seg jo etter hvert. Dette var jo lenge før kulepennenes tid, og for små unger var det ganske krevende med penn og blekk uten å søle for mye. Vi måtte jo også lære oss å bruke trekkpapi. Etter hvert begynte vi også med litt enkel regning. Regnestykkene var naturligvis lette. Vi brukte Johannesens regnebok og hadde også enkle regneoppgaver. Avskrift hadde vi også i hjemmearbeid, og vi hadde også stykker i ABC'en som vi skulle kunne lese.

Når det gjelder skoleveien, må det bare nevnes at det om vinteren kunne være bitende kaldt, og det kunne være risikabelt å sende små skoleunger lange veier alene. Da var det i hvert fall godt å komme inn i ei varm skolestue og få tint seg opp. Betsy, som bodde i annen etasje på skolen, hadde ansvaret for både renhold og fyring. Om vinteren var hun grytidlig oppe og tente opp i ovnene. I hver skolestue var det en stor, rund ovn fra Drammens Jernstøperi, og i dem ble det fyrte med tørre, fine bjerkekubber som lå i vedkassa ved hver ovn. Kubbene var kappet i tre deler av 60 cm. kostevéd. Betsy var snill, og det hendte nok i blant at hun tok seg av forfrosne barn om morgenen. Hun hjalp dem av med støvlene og lot dem få varme seg ved ovnen.

Skoleordningen og lærerne

Frogner skole var den gang femdelt. Det vil si at 1. klasse var alene og 2. og 3. klasse var sammen. Så var 4. og 5. klasse alene og 6. og 7. klasse sammen. Hagni Balstad hadde de tre første klassene. Sigmund Eldevik hadde 4., 6. og 7. klasse. Magnus Sørli, som var en ganske nyutdannet lærer den gang, hadde 5. klasse. Han

var også tre dager i uka lærer på en annen skole i Sørum.

Det jeg nevner her var fra høsten 1924. Den første tiden jeg gikk på skolen var Johan Andersen førstelærer og bodde i lærerboligen. Eldevik bodde på Sørvald, og hadde skole i Sørum og på Frogner annen hver dag. Han kjørte fram og tilbake mellom Sørum og Frogner med en blakk hest. Høsten 1924 sluttet Andersen ved oppnådd aldersgrense og flyttet til Oslo. Den gang het byen ennå Kristiania, for navneskiftet kom ved årsskiftet 1924/1925. Det kan nevnes at Andersen og kona flyttet inn i en leilighet i Pløens gate, men der vantrivdes de svært, og det var ganske rimelig. For dem som var vant til å bo i så landlige omgivelser, måtte det være lite hyggelig. Det gikk da heller ikke lang tid før de innså sitt feiltrinn og kjøpte seg villa i Kapellveien på Grefsen. Der bodde de resten av livet.

Da Andersen gav seg som lærer, overtok Eldevik de klassene som han hadde hatt og flyttet inn i lærerboligen. Andersen var av den gamle, strenge og høytidelige typen som kledde seg i ”svalhalefrakk” og stivetøy hver eneste dag. I 1. klasse hadde vi Andersen en eneste time. Årsaken var at frøken Balstad i siste time skulle ha ”de store jentene” i syskole. Den timen vi hadde Andersen husker jeg ennå, selv om det nå er mer enn 80 år siden. Han fortalte oss om Babels tårn og syndefloden, og for riktig å illustrere syndefloden, dro han en finger oppover langs siden på kateteret. På den måten ville han liksom vise oss hvordan vannet steg.

Ordning av skoledagen

I alle klassene begynte skolen klokka 8.45 om morgenen. I 1., 2. og 3. klasse hadde vi fem skoletimer, og skoledagen var slutt klokka 15.00. I alle år gikk vi på skolen annenhver dag. I 1. klasse var skoledagene tirsdag, torsdag og lørdag. I 2. og 3. klasse mandag, onsdag og fredag. I 4. klasse tirsdag, torsdag og lørdag. I 5. klasse var skoledagene mandag, onsdag og fredag. I 6. og 7. klasse mandag, onsdag og fredag.

I alle klassene hadde vi religion i første time, og begynte alltid dagen med sang. Vi måtte pugge stykkene i Vogts bibelhistorie og alle budene i katekismen med forklaringer. Alt måtte vi kunne utenat. I tillegg hadde vi salmevers som måtte læres og som vi ble hørt i. Alt dette krevet jo nokså mye tid til lekselesing hjemme, og det var jo skam for den som ikke kunne lekse si og

bare ble stående der og hakke. I annen og tredje time var det som oftest norsk eller regning. De andre fagene ble fordelt på de senere timene. Etter hvert fikk vi norgeshistorie, geografi, naturfag og tegning. I de større klassene også helselære og litt fysikk, og i blant litt linjegymnastikk. Vi hadde også ganske mye skjønnskrift og diktat. I skjønnskriftbøkene var det fine, sirlige bokstaver som vi skulle prøve å etterlikne best mulig. Det var nok sjelden helt vellykket.

Fra fjerde klasse brukte vi Rolfsens lesebok, som vi fikk låne på skolen. Det var visst to eller tre forskjellige utgaver til bruk ettersom vi kom oppover i klassene. I de lesebøkene stod det mange slags forskjellige stykker. De kunne være alvorlige, morsomme, interessante, og også triste og tragiske. Så vidt jeg kan huske, fikk vi gratis skrivebøker, blyanter, viskelær og pennesplitter. De andre bøkene måtte vi som rett og riktig var, holde oss selv. På skolen var det et bibliotek hvor vi kunne få låne med oss bøker hjem. Det var forskjellige slags bøker for enhver smak, men noen var naturligvis gjevere enn andre. Det var særlig stas med ”Onkel Toms hytte” og ”Robinson Crusoe”.

Det bør også nevnes at vi hadde hyggelige og gode lærere. Eldevik var meget flink til å lære fra seg, og han lærte oss ganske mye grammatikk. Det kom godt med da jeg begynte på middel-skolen og skulle lære tysk og engelsk. Vi hadde også Eldevik i sang. Han greide til og med å streve så lenge med oss at han fikk til et kor av de fire øverste klassene. Vi sang så bra at vi fikk lov til å synge i Frogner kirke en 2. juledag da kirken ennå var nesten ny. I sangtimene hendte det også at Eldevik spilte litt for oss på fiolin. Og før avslutningen av hver eneste skoledag reiste vi oss og stod ved siden av pultene våre og sang enten ”Hvor salig er den lille flokk” eller ”Her kommer dine arme små”.

I alle de årene jeg gikk på skolen var det aldri noe problem for lærerpersonalet å holde orden og samtidig sette seg i respekt. Eldevik var en både fornuftig og bra mann, en alle hadde stor respekt og aktelse for. Frøken Balstad og Magnus Sørli var også flinke og greie. Det var aldri bråk og leven i noen av klassene.

De vanlige frikvarterene varte som navnet sier et kvarter. Etter tredje time var ”det lange frikvarteret”, som varte i tre kvarter. Da var det meningen at vi skulle spise nistematen vår. For det meste gikk vi omkring ute og spiste, men var

det ufyselig vær eller riktig kaldt, spiste vi inne i skolestua. Vi spiste maten vår tørr, vi ”maulet”, som vi sa. Bare noen ganske få varme sommerdager kan jeg huske at jeg hadde med litt saft på skolen for å drikke til maten. Eldevik lærte oss forresten en nyttig ting ved siden av det rent faglige: Han sa at vi skulle tygge maten godt før vi svelget den og ikke skylle ned maten med drikke. Det var noe i hvert fall jeg merket meg, og som jeg har prøvd å leve etter siden.

I det lange friminuttet var Eldevik inne hos seg selv og spiste middag. Frøken Balstad var nok også oppe i leiligheten sin, som var i annen etasje i lærerboligen for å spise. Middag spiste hun imidlertid etter at skolen var ferdig for dagen. Vi forundret oss over at Eldevik ikke gjorde det på samme måte.

I frikvarterene drev vi med forskjellige aktiviteter. Om sommeren slo vi ball, lekte sisten eller bare hoppet og sprang. Når det var føre til det om vinteren, laget vi sklier i bakkene i kuhavna på Melvold. Bak skolehuset ble det også laget til en liten hoppbakke. Vi holdt også til i bakken ovenfor der bensinstasjonen ligger i dag. Om sommeren var det litt av ungdomshavna til Thorvald Frogner.

Da jeg gikk i 1. klasse, bygget kjøpmannen i meieributikken, Gustav Dehli, villa på hjørnet av Trondheimsveien og Haldenveien. Det gjorde at vi ikke kunne drive så mye der på den siden av veien. Var det mildvær og godt føre, kjørte vi med sparkstøtting på veien. Det hendte at vi satte flere ”sparker” etter hverandre og kjørte ”tog” nedover smedfyllinga og helt ned til brua. Lærerne nektet oss aldri å være på veien. Det var liten biltrafikk den gang, særlig om vinteren, så vi kunne drive slik uten å utsette oss for noen fare. Det var bare en og annen bil i liten fart, men hestekjørerere var det til stadighet. Det hendte aldri noe galt på veien med noen av oss.

I skolestua til frøken Balstad var det som tidligere nevnt dobbeltpulter, og det var ei lang tavle bak kateteret. Det samme var det i den skolestua hvor Magnus Sørli underviste. I skolestua til Eldevik var det enmannspulter og ei tavle som stod på et solid stativ foran i det venstre hjørnet av skolestua. Katetrene i de tre skolestuene var like. De hadde gulaktig farge, og på forsiden var det noen pyntestriper som stod loddrett på ”speil” i treverket. Mellom kateteret og veggen var det bygget opp en forhøyning som stolen til læreren stod på. På den måten hadde de

god oversikt utover hele klassen, og kunne følge med på det meste av det som elevene holdt på med og om de fulgte med eller ikke.

Etter hvert fikk vi mange store og fine fargelagte plansjer i skolestuene. Flere av dem hang oppe på veggene til stadighet, og kunne for eksempel vise bibelske motiver, blomster, fugler, pattedyr, krypdyr og fisker. Vi lærte mye av de plansjene på forskjellig vis. I alle klasserommene var det også hengt opp store kart over hele verden, og de kartene satt jeg og så mye på i skoletida.

Lærerboligen brenner

Midt på sommeren, etter at jeg hadde gått to år på skolen, hendte det noe trist og leit. Litt før klokka tre om dagen, mens kara hjemme satt og drakk kaffe før dem gikk ut etter middagen, begynte det å ule kraftig og vedvarende i fløyta på lokomotivet på godstoget som stod på stasjonen. Det virket både uforståelig og uhyggelig, og det tydet på at det var noe galt fatt. Fra stasjonen hadde de sett at det veltet tjukk, svart røyk opp fra lærerboligen, og de tutet for å gjøre bygdefolket oppmerksomme på at det var brann. Dette var den 14. juli 1925.

Gårdsguttene, far og tømmermennene som holdt på å bygge hjemme, så også snart hva som var galt, og sprang ned gjennom kuhavna og til skolen fortrest mulig. Da stod lærerboligen i full fyr. Broren min, som var 16 år den gang, var også med på springmarsjen.

Da de kom fram til brannstedet, var det møtt fram noen naboer som hadde begynt å redde ut forskjellige ting fra huset. Andre bare stod der og så på uten å foreta seg noe. Far fortalte at han og hele flokken stormet inn i første etasje og begynte å bære ut de tunge møblene som stod der. Brannen hadde startet i et kott i annen etasje, og derfor tok det noe tid før varmen nådde ned i første i det solide tømmerhuset. Av den grunn fikk alle de som etter hvert kom til reddet ut ganske mye av inventaret. Foruten hele første etasje, disponerte Eldevik også den nordre delen av annen etasje i lærerboligen. Så vidt jeg vet ble svært lite eller ikke noe reddet ut derfra fordi brannen begynte der oppe. Frøken Balstad, som hadde sin leilighet i resten av annen etasje, var på ferie, og mistet alt hun eide. Det måtte ha vært et sjokk for henne å få høre hva som hadde hendt.

Det var svært dårlig med tilgang på vann til slukningsarbeidet. Det var ei kran i fjøset og ei

inne i gangen på selve skolehuset, og det var det hele. Det var ikke spørsmål om å slukke selve brannen. Den måtte bare få gå sin gang. Det som var faren, var at det vesle stabburet som stod nokså nær lærerboligen, mellom denne og låven, skulle ta fyr. Da kunne det ha vært fare for at låven hadde gått med også. Det ble hengt opp en presenning på buveggen, og på den ble det slått på vann med bøtter. For å skaffe mer vann enn det var i de to kranene, ble det hentet vann fra den gamle meieridammen, eller Melvolddammen, som lå i ”stubbehavna” langs Trondheimsveien 2-300 meter unna.

Mens brannen raste satt mor og jeg på en høy leirrabbe like ovenfor der Melvold Ungdomsskole ligger i dag. Der hadde vi et fint utsyn til alt som foregikk. Derfra så vi at det ble kjørt fram og tilbake fra veien nedenfor dammen og til skolegården med en liten T-Ford lastebil. På bilen var det plassert dunker og spann til å fylle vann i. Bilen måtte jo stå på veien, og noen hentet vann oppe i dammen med bøtter, bar dem ned til gjerdet hvor andre stod og tok imot og leverte bøttene til den som stod på lasteplanet og tømte dem. Dette var virkelig tungvinte greier. Det var heller ikke plass for bilen å snu på veien, så den måtte rygge tilbake til skolen igjen med hver vannvending. Om det kom noen brannbil til skolen den gang, tror jeg nesten ikke. Det var visst ikke noe brannvesen i bygda i det hele tatt.

Da brannen raste på det verste, begynte noen å bli redde for at den kunne bre seg til skolehuset. Et stykke fra det stod det en rad store bjerkestrær, og de skjermet veldig godt mot varmen. Det var også klart og stille vær, og veldig varmt. Noen svært oppskakede personer gikk i gang med en ”privat redningsaksjon” oppe i leiligheten til Betsy i annen etasje på selve skolehuset. Hun hadde to rom i bredden på enden av huset ut mot veien, og dit opp stormet disse særdeles hjelpsomme personene, for nå skulle reddes det som reddes kunne. Denne ”redningen” gikk for seg på den måten at de begynte å hive dekketøy, kopper og kar og forskjellig annet glasstøy ut gjennom vinduene. Det var høyt ned til bakken derfra, og det er lett for de fleste å tenke seg hva resultatet av ”redningsaksjonen” ble. Heldigvis kom Betsy ganske snart til selv og fikk stoppet galskapen, men da var det allerede ødelagt en god del. Slik kan altså enkelte mennesker miste fatningen fullstendig når noe står på.

Etter brannen flyttet Eldevik og familien hans midlertidig inn i et ledig rom i annen etasje i skolehuset. Hvor frøken Balstad fikk et midlertidig sted å bo, husker jeg ikke. Kort tid etter ble det imidlertid satt i gang bygging av en ny lærerbolig på den gamle grunnmuren, som var av gråstein. Lærerboligen som brant var blitt bygget som skolehus i 1894. Da ble skolen flyttet fra Bruhaugen og opp til eiendommen til Nordre Frogner. Da var det to skolestuer mot gårdsplassen, lærerleilighet på baksiden og i nordenden i annen etasje mot sør. Bygningen var i bruk som skolehus til 1914, da det huset som vi gikk på skole i ble tatt i bruk.

Skolehuset

Tvers gjennom skolebygningen går det en bred gang med dører til begge sider. For å komme dit inn må en først gå opp ei høy sementtrapp. Der er det en flate øverst, og derfra kommer en gjennom ei dobbelt glassdør og inn. Alt hadde vært mye penere og huset mer praktisk om det hadde ligget lavere i terrenget, men det var visst mote den gang å få skolehusene høyt til værs.

Til høyre like inne i gangen var døra inn til lærerværelset. Der var høyden under taket like stor som bredden av rommet, og det hele var gjennomført ukoselig. Et vindu mot veien, som var like stort og høyt som vinduene i klasserommet ved siden av, var også med på å gjøre det ukoselig der inne. I tillegg var det den samme grønnfargen som på veggene som det var i skolestuene. Ved siden av lærerværelset, var skolestua til frøken Balstad.

Bortenfor døra inn dit, litt lenger bort i gangen, på høyre side, stod det en ganske stor rund ovn. Ved siden av den var vannspringen med en stor flat utslagsvask under. Så var det en drikkefontene med ei kran som vi kunne regulere vannstrålen med når vi skulle drikke. Det hendte nok i blant at en eller annen skøyer skrudde opp vannkrana for fullt. Da stod vannstrålen opp i taket, og der var det et varig ”vannmerke”. Innerst til høyre i gangen var det et kott under trappa til annen etasje, og der hadde Betsy vaskesakene sine for rengjøring. Stakkars Betsy, hun hadde slitt mye i sin tid, men var trofast og arbeidssom. I de senere årene hadde hun ei voksen datter til å hjelpe seg med rengjøringen av skolen og det hele.

På venstre side i gangen var døra inn til skolestua til Eldevik og lenger bort døra inn til

5.klasse, der Magnus Sørli var lærer annenhver dag. Mellom disse dørene var det ei lang rekke knagger hvor vi hengte av oss yttertøyet. Det var jakker og kåper, votter og skjerf.

Klær og sanitære forhold

De fleste av oss hadde ganske enkle klær, som ofte var både stoppet og lappet. Barna kunne ikke forlange moderne, flotte merkeklær slik mange gjør i dag. Vi måtte nok pent nøye oss med det vi fikk selv om det ikke var så fine sakene. Vi måtte naturligvis være mest mulig forsiktig med klærne våre. Når vi kom hjem fra skolen, måtte vi skifte og sette på oss arbeidsklær, for vi måtte være med og gjøre nytte for oss hjemme.

Guttene hadde som regel jakke eller bluse av grovt eller glatt stoff, og alltid korte bukser. Det var helt utenkelig med lange bukser for guttene før konfirmasjonen. Det siste året på folkeskolen fikk noen få av oss knickers. Det var jo varmere og bedre enn de korte buksene, for de gikk nedenfor kneet med en strikk eller spenne rundt leggen. Det var også helt utenkelig at jentene kunne gå i lange bukser. Både jenter og gutter brukte gensere. De var som oftest hjemmestrikket og kunne ha enkle mønster og naturligvis forskjellig farge. Alle hadde vi hjemmestrikkede strømper, og om vinteren sokker i tillegg. Jentene brukte kjole eller skjørt med en bluse eller genser, og hadde for det meste lange fletter som hang nedover ryggen. Nederst på flettene satt det gjerne et flettebånd eller ei spenne. Disse flettene var det selvfølgelig fristende for guttene å dra i, og det var sikkert ikke videre morsomt for den det gikk ut over. Guttene var alltid nesten snauklippet.

Da vi kom litt opp i klassene, ble vi undersøkt av lege en gang i året. Legeundersøkelsen gikk først og fremst ut på at vi ble målt og veid, og da var vi splitter nakne. Det var menighetssøsteren som sto for denne oppgaven. Jentene fortalte oss gutta at de som var mest "utviklet" av dem fikk lov til å ha buksa på seg under den seremonien. Bluferdigheten lenge leve.

Distriktslege Michelet fra Kløfta var også til stede. Han undersøkte oss så vidt jeg kan huske ganske overfladisk. Det hele gikk visst ut på å lytte på lungene og titte oss i halsen.

I klassen min var det en som var fra et virkelig fattig hjem og han var luset. I 4. klasse satt jeg bak ham og så at lusa krabbet på nakken hans. Med en yngre bror som gikk i en lavere

klasse var det naturligvis likedan. Han gjorde også i buksa nokså ofte og det luktet noe helt forferdelig av det. Ved siden av lusa, var det ikke greit å være de to i det hele tatt, og jeg syntes inderlig synd på begge to. Det var noe annet også som gjorde et sterkt og trist inntrykk på meg i hvert fall. Som pålegg på nistematen hadde de bare sukker, og brødiskivene var pakket inn i avisapir. Det var inderlig synd på dem, for de fikk virkelig føle på kroppen hva fattigdom er, men guttene var snille de, stakkar, og gjorde så visst ingen fortredd.

I alle klasserommene var det store, høye vinduer, men nederst var det et felt med små ruter. For å hindre oss i å se ut, var de små rutene overmalt med hvit maling. Det hendte nok at noen skrapet bort litt maling for å få et kikkehull for på den måten å få kontakt med verden utenfor.

I 1921 ble det bygget ny låve på skolen. Jeg var bare fem år den gang, men jeg kan så vidt huske det. Det gamle uthuset som ble revet da, lå på tvers av det nye, men jeg var så liten da at det kan jeg ikke huske. Uthuset var bygget i 1894 og etter gamle bilder så det ut til å være ganske dårlig.

Den læreren som bodde på skolen disponerte skolejorda som han ville. Gårdsdrifta var en del av inntekten, eller lønna. Til den stillingen hørte også klokkegjerningen med, og derfor ble disse gårdene eller eiendommene kalt "klokkegarder". Eiendommen til Frogner skole ble altså innkjøpt til Sørums kommunen i 1894. Hele arealet tilhørte den gang Håkon Frogner på Nordre Frogner, der Brændjord bor i dag. Jordveien rakk helt ned til Leirelva og omfattet også området der hvor idrettsplassen ligger i dag. På nordsiden grenset den inn til Melvold-eiendommen og var vel på ca. 25 mål i alt.

I det nye fjøset var det et pent lite mursteinsfjøs mot sør, og mot vest en liten stall med dør rett inn i et spilltaug for en hest. Bortenfor der var låvebrua. Mot gårdsplassen var det et vedskjul og mot nord var det doer både for lærerne og for oss.

De siste somrene vi gikk på skolen, hadde vi hver vår vesle skolehage på sletta bak stabburet og låven der hvor den nye skolen ligger i dag. Vi sådde og plantet i slutten av mai og måtte luke og stelle hvert vårt stykke hele sommeren. Etter at grønnsakene var høstet, stilte vi dem ut på skolen og fikk karakter eller premie i forhold til resultatet.

Da jeg gikk i 6.klasse, plantet vi en rad bjerketrær langs gjerdet mot Trondheimsveien. De ble jo etter hvert ganske store, og er fjernet for mange år siden.

Som nevnt gikk jeg for det meste veien når jeg skulle gå på skolen. De siste årene ble det en betraktelig økning i biltrafikken og ved siden av godsruiter og melkebiler, begynte det også å gå rutebiler. Det er spesielt to av disse bilene som jeg husker godt. For det første var det ”Hvamsruta”. Den var til å begynne med mosegrønn med en rødbrun stripe på midten langs etter. Bilen var en ”International” og senere ble den lakkert okergul. Det var en såkalt kombinert rutebil. Det vil si at den fremste halvdel av bilen var for passasjerer, og bakerst var det plass for melkespann og varer. Langs sidene på bilen sto det: ”Korsmo-Hvam-Kløfta-Oslo”. Disse navnene ble siden fjernet.

Det var også en annen rutebil som passerte meg på skoleveien om morgenen. Det var en blå ”Studebäcker” med en rød rand under vinduene langs hele siden. Den minnet mest av alt om en veldig lang åpen personbil med dører på høyre side inn til hvert sete. Om vinteren og i regnvær ble det trukket en sort kalesje over alle setene. Foran på bilen, over frontruta, sto det: ”Dysterud bro – Oslo”. Etter den tids forhold var det en ganske lang strekning å kjøre hver dag, på til dels dårlige veier. Så vidt jeg vet, var rutebilen eid av en som het Solstad Løse. Han ble senere gårdbruker i Eidsberg, og på gården der han bodde snakket jeg med ham ca. 40 år senere. Da jeg fortalte om den gamle rutebilen som jeg husket fra barndommen, syntes han det var ganske overraskende og artig.

Skoleveien til Børke-barna

Med det samme det er snakk om skolevei, må en ting absolutt nevnes, og det er den ”skoleveien” som barna fra Børke hadde. De var nødt til å gå jernbanebrua over Leirelva nedenfor gården og følge jernbanelinjen videre opp til Frogner stasjon for å komme frem. Noen brukbar vei fantes ikke. Banevokter, senere baneformann Hans Olsen var nok ikke særlig begeistret for å ha barna gående på jernbanens område, men han var ”snill” og måtte bare la dem gå. Det er nesten utrolig at det kunne gå an, og like utrolig at det aldri hendte en ulykke, selv om det visstnok hadde vært nære på.

Høsten 1928 ble det åpnet ny jernbanebru over Leirelva ved Børke. Det var en søndag ettermiddag først i november, og det var

ilgodstoget fra Trondheim som fikk den store ære å åpne brua. På en eller annen måte hadde jeg fått greie på når det første toget skulle passere. En ung gårdsgutt, Gustav Krogh, som var hjemme hos oss den gang og jeg, var til stede og så på ”åpningstoget”. Bortsett fra de jernbanekara som la om sporet, var det ingen andre enn oss to som overvar ”innvielsen”. At brua er helt feil plassert og hele anlegget en fiasko, er en annen sak. Det er laget til tre helt unødvendige svinger på jernbanelinja som kunne vært unngått hvis den nye brua var blitt bygget parallelt med den gamle. Hvor lenge den gamle brua sto og ikke var i bruk, vet jeg ikke, men så lenge den sto og ikke var i bruk, var det trygt for ungene fra Børke å gå der.

Høytidelige markeringer

Hvert år var det 17. maitilstelning på skolen. Vi gikk i tog, men hadde ikke musikk. Den gang var ikke 17. mai offisiell fridag, og det var sjelden det var gudstjeneste i kirken. Etter at vi hadde gått i tog, samlet vi oss på skolen, hvor vi fikk boller og brus eller kakao. Siden drev vi en stund med forskjellige konkurranser og leker. Det hele varte vanligvis ikke så lenge, og det var også for en stor del avhengig av været.

Fjerde juledag var fast dato for juletreffest på skolen. Da var det satt inn et stort juletre i skolestua mot veien. Treet rakk helt til taket, og var fint pyntet. Det var fullt av levende lys også, og jeg har siden tenkt på hvor brannfarlig dette var. Heldigvis gikk alt bra i så måte i alle år. Vi gikk rundt juletreet i tre ringer, og sang mange julesanger. I forbindelse med juletreffest ble pultene i skolestua mot gårdplassen ryddet sammen langs veggene så det ble plass til å leke. Det ble også servert kakao eller boller og så fikk vi hver vår pose med ”smågodt” eller en appelsin.

Juletreffestene var populære og de aller fleste elevene møtte opp der for å få med seg en hyggelig tilstelning. Foreldrene til de minste barna var gjerne med, og det var ofte nokså mange voksne på disse festene. De var også med og lekte ”tyven, tyven” og andre leker.

Årstidene veksler – fottøyet like så

I alle de årene jeg gikk på folkeskolen var jeg borte fra skolen bare to dager, og det var jo i grunnen veldig ergerlig. Årsaken kan jeg vel si var en liten filleting. Jeg gikk i femte klasse den vinteren, og en søndag drev to gutter av oss og

hoppet på ski i bakken ned fra Furuhaugen. Fra unnarennet var det en bratt motbakke. Der var jeg så uheldig å falle så forkjært at jeg fikk vrikket det venstre kneet ganske kraftig. Det er mer enn 65 år siden dette hendte, men kneet har delvis vært vondt hele tiden siden, og har gitt meg ganske mye plager. Slik kan altså et lite uhell få varige følger.

Det er noe som må nevnes når det gjelder hvordan vi var kledd, og det er skotøyet. Uten at jeg sikkert kan huske det, var det kanskje flere enn jeg som hadde "Karl Svingen"-skotøy. Skotøyet som han laget har jeg nevnt tidligere, og det var ikke akkurat de mest nette, men solid var det.

Jentene hadde for en del snørestøvler med litt høye skaft, men om sommeren brukte de nok for de meste lærsko og sandaler eller turnsko når det var tørt. Guttene hadde lærstøvler, i hvert fall om vinteren, men også til dels om sommeren. Etter hvert ble nok skotøyet både lettere og penere, og på slutten av skoletiden hadde vel de fleste "kjøpesko", som vi sa.

På slutten av 1920-årene kom det også gummistøvler i butikkene, og det var det særlig jentene som brukte. Jeg hadde ikke gummistøvler før jeg var 17 år, og de var heller ikke særlig sterke.

I løpet av skoleårene var det mange kalde vintre med mye snø, og det var somre med svært mye regn. Det hendte også at det var sen vår.

Den 1. mai i 1929 var det kraftig snøvær og sterk vind. Den gang var dagen en vanlig arbeids- og skoledag, i hvert fall på Frogner. Da vi gikk hjem fra skolen den dagen, var det så mye snø og snøfonner i Trondheimsveien like ovenfor skolen, at de få bilene som var ute og kjørte, satte seg fast i snødrivene. Det var naturligvis stor sensasjon for oss skoleungene som var med på å skyve på bilene slik at de kunne komme videre.

I 1927 var det sen vår, og i det hele tatt en ekstra våt og kald sommer. Den 17. mai var det snøslaps, regn og søle, og det var jo svært uheldig for feiringen av dagen.

I slutten av mai, det siste året som jeg gikk på skolen, var vi i de største klassene på skogplanting til Store-Gran. Det var den eneste gangen min klasse var med på det. De plantene som vi satte den gang har jeg fulgt med opp gjennom årene, og har sett hvordan de har vokst seg til store trær, som nå er hugget.

Eksamen og skoleslutt

Hvert år etter at vi var ferdige med småskolen, hadde vi eksamen hver vår før vi ble flyttet opp i en høyere klasse. De første årene hadde vi bare muntlig eksamen, og det var visst bare bibelhistorie og katekisme som vi skulle vise våre kunnskaper i. I avgangsklassen hadde vi eksamen både i regning og stil. Engelsk hadde vi i det hele tatt ikke på folkeskolen.

De dagene som eksamen foregikk, var det så høytidelig og strengt at det til og med var vakt i klasserommet til å passe på oss. Moren til den flinkeste jenta i klassen, Marry Markussen, var en av dem som passet på så vi ikke skulle jukse.

Den dagen vi hadde muntlig eksamen, det vil si religion, mener jeg at presten var til stede, og da var det jo ekstra høytidelig. Vi måtte jo også gjøre vårt beste for å vise at vi kunne noe.

Den 12. april 1930 var min klasse ferdig på folkeskolen, og lærer Eldevik holdt en pen tale for oss. Han minnet blant annet om livets alvor som snart ville møte oss, og håpet at vi måtte bli flinke og pliktoppfyllende, og at det måtte gå oss vel i livet.

Det var nok flere av oss som felte noen tårer den dagen, for det var jo i grunnen en betydelig merkedag i livet vårt. Noen av klassekameratene skulle vel også direkte ut i arbeidslivet straks.

Mange av dem som gikk i klassen min har jeg sett igjen i blant, og har hatt en del kontakt med dem. De aller fleste har klart seg bra i livet, og det er jeg glad for. Noen få har jeg ikke sett igjen siden vi sluttet på skolen, og vet ingen ting om dem, men håper det beste.

Kristian Lieungh

Det går mot slutten av denne maratonserien basert på Kristian Lieunghs minneoppgave, som han satte punktum for 1. februar 1996. Etter planen er det bare to artikler igjen etter denne. Begge handler om Melvolds nære tilknytning til Trondheimsvegen. "Finnelønn" handler om en liten gutt som finner en blå koffert i veggrofta. "Vi og de andre" er en oppsummerende artikkel med perspektiv fra bakkene langs Trondheimsvegen – der en kunne iaktta mer "utagerende" arbeiderungdom fra Oslo som passerte. Vi minner samtidig om boka "Minner fra Frogner – Oppvekst på Romerike i mellomkrigstiden".

Red.

Nordisk vennskapstreff i Hagfors

Torsdag 13. mai reiste 4 representanter fra Sørumsdal til nordisk vennskapstreff i Hagfors kommune i Sverige. Treffet er en årlig begivenhet for fire vennskapskommuner på tvers av landegrensene. I fjor var Foreningen Norden i Sørumsdal vertskap for det nordiske treffet i samarbeid med Blaker og Sørumsdal historielag. I år var det altså Hagfors, i 2011 blir det Lapua i Finland, deretter står antagelig Kjellerup i Danmark for tur.

I Hagfors deltok 35 nordiske venner i et rikholdig program som blant annet omhandlet kommunens kultur og historie de siste 350 år. Guidingen startet fredag morgen på Uddeholm jernverk. Jernverket ble grunnlagt i 1668, og sysselsetter i dag 850 av kommunens 12.700 innbyggere. Jernverket, som er verdensledende på industristål, baserer sin produksjon på gjenvinning av jernskrot og ikke på jernmalm. Det går med 300 tonn råvarer eller 60 lastebillaster med jernskrot daglig til en årlig produksjon på ca 70.000 tonn. Stålet herfra blir så sendt til videreforedling andre steder. En leveranse av stål starter med lastebil til Karlstad, deretter med jernbane til Göteborg og videre med skip til 100.000 kunder over hele verden.

På jernverket var vi så heldige å få se en moderne "smed" i arbeid. Fra sitt innebygde glasshus formet han gigantiske jernklumper ved hjelp av emner med mange tusen tonns trykk i kjeften og med temperaturer opp mot 1300 grader. Guiden fortalte at det tok cirka to år å lære dette presisjonsyrket, som var fundert på langt mer håndarbeide og "finfølelse" for emnet enn man skulle tro ut fra dimensjonene det ble jobbet med. Og til tross for at vi hadde invadert smedens glasshus med all vår nysgjerrighet, fortsatte han elegant å manøvrere det mektige verktøyet ved hjelp av knapper og joystick og syntes ikke å ense kaklingen rundt seg. Tenk å kunne holde seg så uforstyrrelig til sitt arbeid med vårt påtrengende besøk over skulderen når det eneste uroelement i glasshuset til vanlig så ut til å være et akvarium med gullfisk.

Vi ble for øvrig blant de første til å beskue den nye stålproduksjonssmia til 250 millioner som var under bygging, og som kong Carl Gustav var ventet å innvie 8. september i

år. Det var høykonjunktur i stålmarkedet, og jernverket hadde ansatt 50 nye arbeidere. Derav kom den store satsingen.

Fra jernverket gikk ferden til jernverksmuseet og en stor samling med pensjonerte togvogner- og El-lokomotiver. Sporvidden for banen var internasjonal og dermed langt bredere enn Aurskog Hølands tertiærjernbane, men så var også de brede sporene ment å frakte langt tyngre laster enn det Tertiæret var dimensjonert for. Jernverket drev sin private jernbane inntil det for noen tiår siden ble mer lønnsomt å frakte stålet/jernet på lastebiler. Gjennom mange hundre år har jernverket også startet og drevet mange andre næringer i tilknytning til jernproduksjonen, mellom annet eget rederi, elektrisitetsverk, skogindustri, papirindustri, kornkverner og smedstuer.

Vi fikk også en guidet tur innom den praktfulle herregården til jernverkets tidligere eiere. Selve huset har vært ombygd og påbygd tre ganger siden husets første husfrue, Lovisa Sophia Tranaea (1696-1750), og hennes mann Hans Befritz bodde der. Begge kjent for sin driftighet. Hun også kjent under økenavnet "flittige Lovisa". Som den sterke personligheten historien vil ha henne til å ha vært, setter hun fremdeles sin farge på omgivelsene. Vi ble vist værelset hennes med originale soverommøbler, og i følge guiden er hun et høyst nærværende spøkelse. Hvis hun er misfornøyd med gjestenes oppførsel, så nøler hun ikke med å rive ned det store speilet som hang på veggen. Speilet skal visstnok ha gått i gulvet på mystisk vis flere ganger.

I tillegg til det ovenfor nevnte, var vi innom mangt og meget annet, så som kapeller, kirker og kunstutstillinger. Alt både severdig og interessant. Ikke minst akvarellene til den kjente maleren Lars Lerin gjorde inntrykk. Akvarellene var i største laget hva både pris og størrelse tilsa for en stakkars turist, men en bok og et postkort av akvarellene innvilget jeg meg. Det var først da vi hadde dratt derfra jeg oppdaget at motivet på kortet var av en bygård i Oslo (lignet mistenkelig på Grønland) og ikke av en bygård fra Lerins svenske by Munkfors, som jeg trodde jeg hadde sikret meg.

Ett av høydepunktene i programmet var å få se Hagfors nye skole, Älvstranden bildningscentrum. Omvisningen ble gitt av prosjektleder og tidligere rektor ved den videregående skolen, samt varaordfører. Disse ga en grundig innføring i den politiske og pedagogiske forhistorien for prosjektet, samt hvem som var blitt dratt med inn i utformingen av senteret. Med et gulvareal på 16.000 m² og til en kostnad på 250 millioner kroner skal Hagfors samle alle kommunens skolebarn fra 1. klasse til og med videregående. Dagens elevtall er på 1.200, noe som er litt mer enn hva komplekset er bygd for, men dette er ventet å synke til 1.000 elever innen få år.

Hagfors har altså et synkende innbyggertall i motsetning til vårt voksende. Det har falt fra 21.099 i 1965 til dagens tall på 12.700. Bare 80 barn ble født i 2009 og det er de unge innbyggerne som flytter ut, noe som har gitt Hagfors en forholdsvis alderstung befolkning. Dette gir dem helt andre utfordringer enn hva vi har i Sørumsdal, med et raskt voksende innbyggerantall med nettopp tilflytting av unge familier. Det synkende elevtallet, men også stram økonomi og en gammel skolebygningssmasse, var den tyngste beveggrunnen for at de valgte å legge ned alle skolene fremfor å renovere dem. Og med hele læringsmiljøet samlet på ett sted under en ny og mer energivennlig paraply, mener kommunen å hente inn en energigevinst på cirka 8 millioner årlig, altså målt mot driftsutgiftene på de gamle skolene. Å kartlegge bygg og å investere i energisparende ventilasjon, lys og varme, er noe som også gjøres i alle offentlige bygg i Sørumsdal. Her er det også forventet at investeringene vil lønne seg på sikt. Utdanningscenteret rommet i tillegg til vanlige klasserom for alle klassetrinn, også auditorier i varierende størrelser, studielandskaper, mange grupperom, spesialrom, teatersal, skolefritidsordning, musikk-skole og kommunens bibliotek. Det er også installert moderne IT-løsninger for elevene, ja selv en nyvinning som en skriver som skriver ut 3-dimensjonalt til 230.000 kroner har skolen blitt utstyrt med – en sjenerøs donasjon fra en giver. I tillegg til dette kommer bowlinghall, innebandyhall, svømmehall og

utendørs skolegårder med blant annet et skateboard-areal og grøntområder.

Det var mye å la seg imponere over i Älvstranden bildningscentrum, men etter min mening kommer de nye skolene i Sørumsdal like så godt ut hva romløsninger, klima og nytt læringsmiljø for elever og ansatte angår. Mye er også likt av løsninger. Noe som er oppmuntrende med tanke på de store investeringer som er gjort i Sørumsdal skolene de siste årene. Älvstranden bildningscentrum skal innvies av kong Karl Gustaf den 8. september. Samtidig skal han som tidligere nevnt innvie den nye stålproduksjonsmaskinen på Uddeholm jernverk. Det er et forunderlig sammentreff at to så store satsinger, begge med en kostnadsramme rundt 250 millioner kroner, og som begge kan forventes å få stor innflytelse på Hagfors, tilfeldigvis skal innvies samtidig.

Dette var kort fortalt fra en minnerik tur jeg kunne skrevet langt mer om, men som kanskje kan gi en smakebit på hvilke muligheter for opplevelser man kan få ved å være medlem av Foreningen Norden. I tillegg kommer selvsagt også de sosiale kontakter og vennskapsbåndene man knytter over grensene. Foreningen Norden arbeider for å styrke det nordiske samarbeidet, for åpne grenser i Norden og for å videreutvikle det nordiske kulturfellesskapet. I Sørumsdal tar vi gjerne imot nye medlemmer. Dersom man ønsker å bli medlem, kan man melde seg inn på nettet via adressen <http://www.norden.no/> eller man kan ringe undertegnede direkte på 480 56 848. På vegne av Foreningen Norden, avd. Sørumsdal,
Ellen Margrete Graarud, leder

Foreningen Norden i Sørumsdal er også medarrangør av den turen som Sørumsdal bibliotek arrangerer til Aulestad lørdag 21. august. Påmeldingslister ligger ute på biblioteket, og det meldes om stor interesse for turen. Når du leser dette, har du kanskje også fått med deg den nordiske visekonserten på Frogner skole søndag 15. august, so arrangeres av Folkeakademiet i samarbeid med Foreningen Norden i Sørumsdal.

Notater til gardshistoriene for Ausengrenda (3)

Høsten 2010 kommer det fjerde bindet av Sørum bygdebok som blant annet omfatter Lundermoen og området vestover. Forrige gang det var planer om å utgi bygdebok for Sørum, samlet Per Otto Asak inn materiale til gardshistoriene i dette området, og som en forberedelse trykker vi flere av disse. Vi fortsetter med notater til historien for Ausen. Asaks notater bygger videre på Holmsens notater fra middelalderhistorien som vi har trykket tidligere i SørumSpeilet.

Slektshistoria for Ausen

På 1500-tallet bodde det en gammel odelssekt på Ausen. Men noen slektsoversikt er det umulig å sette opp. Fra Embret Ausen i 1528 er det minst to ledd fram til Ola Ausen i 1610. Embret blir etterfulgt av en Gulbrand, nevnt i 1557. Deretter omtales en Engebret i 1575. Liksom i 1514 blir det også i 1575 omtalt to brukere på Ausen. Den andre i 1575 hette Torsten Toresen. Det kan derfor være mulig at Ausen hadde to brukere på hele 1500-tallet. Lagrettemannen på Yssi i 1591, Gunner Embretsen, var en odelsbonde, men det er usikkert om det er fra Ausen han hadde odelen. Navnet kan tyde på at han har hatt noe med Ausen å gjøre.

Det er bare navnene som kan knyttes til slekten før man går inn på 1600-tallet. Da er Arnfinn bruker på Ausen, men han har trolig giftet seg til garden. Den neste brukeren er ikke hans sønn. Det er Ola Ausen, som i 1615 er odelsmann på Ausen og eier 1 skippund i garden. Arnfinn lever fremdeles, men eier intet i garden.

I følge jordeboka fra 1624 eier da Ola 7,5 og Halvor Arteid 3 lispund i garden. De andre eierne er ikke funnet. Ola Ausen og Halvor Arteid er trolig svogere. Ola Ausen eier også en part i Ho-Kringler i Nannestad.

Ola er omtalt på Ausen fram til midten av 1650-talet, og da eide han Ausen aleine. Halvor Arteid hadde fått ødegardsparten satt til ½ pund.

Olas hustru er ukjent, men han hadde to sønner og to døtre som arvet ham. Sønnene het

Embret og Gunner, seinere Kråkerud. Embret var vel eldst, for han hadde overtatt Ausen. Ei av døtrene het Anne. I 1670 selger hun sin arvepart til Embret på 3 lispund og 3 rem. Hun hette da Anne Olsdatter "Hoxholm". Anne var gift med Gudmund Torstensen Kråkerud fra Kråkerud i Skedsmo. I en rettssak på Mellom-Asak blir det sagt at Ola Ausen var svigerfar til Børger Kjus i Skedsmo.

I 1672 får Embret også skjøte på Ausenødegarden fra Halvor Arteids arvinger. Embret eier da 1,5 skippund i Ausen, og er på denne tida en av Frogner tre reine sjøleierbønder. (De to andre er Eisval og Rud. Ø. Fløgstad har halvt sjøleie.) Han får også en betydelig posisjon i bygda. Han er ofte lagrettemann.

Også Embrets hustru er ukjent, men vi vet at hun fødte fire sønner som arvet ham: Torger, født ca. 1647, som kom til Mo i Gjerdrum, Gulbrand, født ca. 1650, som ei tid brukte Myrer, Ola, født ca. 1655, overtok en halvpart (Søgar'n) i Ausen, og Gunner, født ca. 1658, som overtok den andre halvparten av Ausen (Norgar'n).

Embret er seinest nevnt i 1694, og er da 82 år gammel. Han hadde omkring 1690 overlatt garden til sine to yngste sønner. De to eldste sønnene hadde for lengst etablert seg på andre gardar.

Ausenslektene etter 1690 – Norgar'n

Rundt 1690 ble Ausen som vi har sett delt i to mellom brødrene Ola og Gunner Embrets-sønner. Slekta på Norgar'n ble sittende på samme gard helt fram til 18X9. Den fortsatte på nabogardene Fjellstad (Ausenøgar'n), Ausenflaen, Opsal og Leirud.

- I. Gunner Embretsen, ca. 1655 – 1730, gift med Marte Gulbrandsdatter, død 1726.

Barn:

1. Kristoffer, 1684 – 1713.
2. Hovel, født 1690 (se neste).
3. Gulbrand Størsrudhaugen, født ca. 1698, gift med Åse Paldatter.
4. Jakob Øststua under Ausen, født ca. 1700.
5. Dorte, gift med Rasmus Hansen Skrøver. Hun døde 1734 på

Salmakerstua under Ausen. Hun etterlot tre barn.

6. Anne, født ca. 1689, levde i 1711.

II. Hovel Gunnensen, 1690 – 1740, gift med Anne Olsdatter fra Nordre Frogner, død 1742 (se Frognerætta).

Barn:

1. Ola, født 1728 (se neste).

2. Rønnaug, født 1723.

3. Marte, født 1730, gift med Ola Kristoffersen på Øststua under Ausen. (Øststua ble også kalt Østengen, og er trolig samme plass som Ausenenga.) Følgende barn er kjent: Jakob, født 1750 og Dorte, født 1770.

4.

III. Ola Hovelsen, 1728 – 1800, gift med a) Johanne Olsdatter, død 1758 (født Skrøiver?).

Barn:

1. Hovel, død ung.

2. Mari, født 1755, gift med Hans Jakobsen Søstua Ausen, 1750 - 1789. Barn: Johanne, født 1785, gift med Hans Jakobsen Ile (Ullensaker).

b) Mari Stenersdatter Glømme (Nittedal), 1727 – 1800.

Barn:

1. Hovel d.y. (død ung?)

2. Lars, født 1763, (neste bruker) gift med Mari Finnsdatter fra Leirud.

3. Jon, 34 år i 1801, og da landvernssoldat på Frogner. Ble seinere gift til Norum.

4. Johanne, født 1760.

IV. Lars Olsen, 1763 – 1813, var den siste av odelsbøndene på mannsiden på Norgar'n Ausen. Gift med Mari Finnsdatter Leirud, 1771 – 1855.

Barn:

1. Ola, 1807 – 1873, gift med Anne Nilsdatter til Mellomstua Ausen. De hadde ingen barn.

2. Berte, født 1799, gift med Ola Larsen fra Haugli, til Norgar'n Asak i Skedsmo. Fikk bl.a. sønnen Lars Ausen Haugli (se også Leirud).

3. Anne, 1803 – 1859. Gift tre ganger til Berger, Fet og Berger, Skedsmo. (se Bergerslekta.)

4. Mari, født 1805, gift med Kristian Eriksen Sagen. Fikk bl.a. sønnen Martin Sagen (se Søgar'n Ausen).

5. Marte, født 1809, død etter 1880, gift med enkemann Lars Hertsenbergs Sagen, født 1801. Barn: Lars, født 1815, overtok Sagen, Ola, født 1843, overtok Mellomstua Ausen 1875 og kom til Leirud 1907 (se Mellomstua), Dorte, født 1840, levde ugift på Opsal, Maren, født 1844, gift med Lars L. Asak, etterkommere på Opsal, Fjellstad (Øgar'n) og Ausen (Flaen), Antoni, født 1846, Kristiania, Mathea, født 1848, gift til Norum kom til Atlungstad på Toten, Mattias, født 1852, ble portner i Kristiania, Bernt, født 1854, ble murmester i Chicago, Illinois, USA og Johan, født 1857, til Norum i Sørum (?).

Ausenslektene etter 1690 – Sørgar'n

Etter delingen av Ausen i 1690, ble en grein sittende på Søndre Ausen. Denne slekta ble ikke sittende så lenge som på Norgar'n.

I. Ola Embretsen, født ca. 1650, død før 1710, gift med Kari Rasmusdatter. I 1701 nevnes sønnene Jon, Engebret, Gulbrand og i 1711 nevnes dattera Siri.

II. Siri Olsdatter, ca. 1690 – 1765, ble gift med Nils Nilsen (Opsal?). Nils hadde i 1714 overtatt Sørgar'n. Nils greide seg ikke så bra, for han måtte pantsette garden til Engebret Hansen Yssimoen. I 1718 døde Nils, og enka ble atgift med Kristoffer Amundsen fra Hval.

Barn med Nils Nilsen:

1. Nils, født 1713, overtok Ausenødegarden (se nedenfor).

2. Torger, født 1715, forble trolig ugift og bodde på Ausen.

3. Embret, født 1716, og overtok seinere Søgar'n. Embret ble før 1745 gift med Anne Olsdatter Merli. Hun hadde med i ekteskapet pantsettelsen i Søgar'n

gjennom sin morfar Embret Yssimoen. Barn: Nils, født 1745, gift og døde som husmann under Bingen, Ola, født 1746, ble husmann under Sørli i Sørumsund, Marte, født 1749, tjente i 1762 på Kongsrud i Skedsmo, Hans, født 1750, var først på Sørli og siden på Ile i Ullensaker, og Mari, født 1753, som trolig flyttet til Skedsmo.

Barn med Kristoffer Amundsen Ausen:

4. Ingeborg, født 1721, ugift i 1745.
5. Kari, født 1724, ugift i 1745.
6. Amund, født 1726, gift med enka Marte Stenersdatter på Ausen. De flytta fra Ausen. Amund var død i 1742, og enka tok skifte i boet, som var litt under et middels bondeskifte i Sørumsund.

III. Nils Nilsen Ausenødegarden, 1713 – 1787, gift med Marte Hansdatter, død 1782. Hun er trolig datter på Semmerud, men da må hun ha blitt over 80 år, ikke 72 år, som det står i kirkeboka.

Kjente barn:

1. Nils, født ca. 1738 (neste bruker).
2. Gulbrand, født ca. 1745, gift med Siri Olsdatter. De var husmenn under Ausen. Deres barn: Ola, født 1776, Hans, født 1779 og Kristoffer, født 1785.

IV. Nils Nilsen Ausengarden d.y., ca. 1738 – 1803, gift første gang med Marte Gulbrandsdatter Sørli, død før 1768 og gift andre gang med Berte Pedersdatter, Opsal.

I 1769 var det skifte etter Marte Gulbrandsdatter. Her nevnes sønnen Ole, 6 år. Boet hadde utlagt en part i Ausen (Søgar'n). Summen ble likevel ikke mer enn 17 riksdaler. I 1768 var Nils blitt gift med Berte Pedersdatter. Hun er søster til Ole Pedersen Tempelet under Skrøver. Deres barn er det vanskelig å finne ut av, men vi veit om følgende:

1. Peder, død ung.
2. Mari, født 1771, død ung.
3. Anne, født 1771.

4. Marte, født 1776, gift med Hans Amundsen Vilbergsholtet.

5. Anne, født 1781 (?).

Nils og Berte flyttet om lag 1781 til Tempelet. Nils døde der 1803, og Berte flyttet da til sin datter på Vilbergsholtet.

V. Anne Nilsdatter, født 1771, er trolig fra Ausenødegarden, men hun kan teoretisk også være datter av Nils Ausenødegardens fetter Nils Embretsen (se under IIc). Nils Engebretsen og hans hustru Anne Engebretsdatter fikk i 1769 ei datter Anne. Anne Nilsdatter ble i 1793 gift med Gullik Larsen Norgar'n Asak i Skedsmo. De fikk døtrene Berte, Olea og Karen. Gullik døde alt i 1802, og Ane ble attgift med Mattias Hansen. Mattias Hansen ble siden gift til Norgar'n Ausen. Mattias hustru skal ha vært av gammel Ausen-slekt, og det må ha vært Anne fordi både Mattias andre og tredje hustru var fra andre slekter i bygda. Annes datterdatter Gunhild Frogner må ha hatt rede på dette, for hennes datterdatter, Gunhild Nilsen, hadde nedtegnet at Anne var datter til "Nils Ausen".

VI. Karen Gullikdatter, født 1802, gift med Ole Gulbrandsen Søgar'n Ausen. Denne slekta er nærmere omtalt i neste avsnitt.

Slekta på Ausen fra 1788 til 1853

Det var et skifte på Ausen fra 16/9-1822 til 12/3-1823

I. Gulbrand Knudsen Ouesen, født 1752, var død, og enka het Mari Olsdatter. Begge var fra Fet. Gulbrand var sønn av Knut Kristensen Ånerud.

Barn:

1. Ole, 1795 - 1851, 28 år bodde hjemme (neste bruker).
2. Maria, født 1788, 34 år, bodde hjemme på Ausen til sin død..

3. Eli, født 1791, 31 år, gift med Arve Amundsen i Drammen. Barn: Emilie, Maren, Andrea og en fjerde datter vi ikke kjenner navnet til.
4. Marte, født 1797, tjente i Drammen hos svigersønnen.
5. Kristine, født 1802, tjente hos Hans Nilsen Houge på Bretved i Agger Sogn. Ble i 1825 gift med Ole Engebretsen Frogner. De fikk ni barn (se Søndre Frogner).

II. Ole Gulbrandsen Ausen, 1795 – 1851, gift med Karen Gulliksdatter Ausen, født 1802, fra N. Asak i Skedsmo.

Barn:

1. Gunhild Maria, 1825 – 1895, gift med Gunelius Olsen Frogner.
2. Edvard, født 1828, gift med Marte Christophersdatter Yssimoen. De utvandret til Amerika i 1867.
3. Gulbrand, født 1831, konfirmert 1845. Utvandret muligens også til Amerika.
4. Mathea, født 1833, konfirmert 1849. Vi har ingen sikre opplysninger om henne videre, men hun ble trolig gift i Kristiania med en Søren eller Sørensen. Ole G. Ausen hadde en fetter som het Fritjof Sørensen.
5. Anders, 1837 – 1848.
6. Martin, født 1841, ikke konfirmert i Frogner. Døde muligens som barn.
7. Elen Maria, født 1843, gift 1865 med Martin Christiansen Sagen fra Sørums. Barn: Karl, gift med Ellen Asak, Maren Regine, gift med Ole Egner, Ole, gift første gang med Tora Asak.
8. Kristian, konduktør, omkom i ulykke.

Ei yngre Fetslekt på Søstua Ausen

I 1789 bodde ekteparet Torger Andersen og Sofie Hannibalsdatter på Ødegarden under Berger. Her fikk de sønnen Anders. Anders ble om lag 1830 gift med Berte Hansdatter, født 1799 på Smedsberg i Fet av foreldrene gardbruker Hans Hansen og Kari Hansdatter. De var av gammel Smedsberg-slekt.

Anders Torgersen var fram til 1840 småbruker på Bergerskogen. Han var i slekt

med Jakob Syversen Berger og Torkild Syversen Kamphus.

I 1844 fikk Torger Andersen skjøte på Søstua Ausen (løpenr. 129). Hans kone Berte og dattera Sofie bodde da der. Folketellinga i 1865 forteller følgende om denne familien: Anders Torgersen 77 år, født i Fet, hustru Berte Hansdatter 66 år og dattera Sofie, født 1834 i Fet.

Anders døde i 1869, 82 år gammel. Han hadde da samlet tre av småbrukene på Ausen til ett bruk. Svigersønnen Ole Hansen Yssi, født 1821, hadde om lag 1860 giftet seg med den eneste dattera på garden, Sofie. Ole utvidet eiendommen ytterligere i det han kjøpte Ausenengen.

Ole Hansen Ausen og Sofie

Andersdatter fikk følgende barn:

1. Karl Alfred, født 1863, gift med Emilie Kristiansen, født i Fet. De hadde ingen barn. Karl overtok Søstua Ausen først. I 1900 har han to tjenere på garden.
2. Hans Bernhard, født 1867, gift med Anna Ausen. Hun var datter til Ole Dagfinnsen Ausen (Norgar'n). Hennes farmor var fra Ausenøgar'n. I 1900 var Bernhard småbruker på Lunderenga. Seinere overtok han Søstua Ausen. Bernhard og Anna hadde følgende barn: 1) Olaf, elektriker, 2) Karl, slakter, 3) Birger, sjåfør, 4) Asbjørn, (overtok Ausen) og 5) Svanhild, gift Lauten.

Per Otto Asak

Som nevnt jobbet Per Otto Asak med dette stoffet forrige gang det ble planlagt utgivelse av ei bygdebok i Sørums – i 1982-83. Han hadde bare delvis permisjon fra sin jobb som lektor, men skriver i dag at han syntes han fikk utrolig mye ut av det, forholdene tatt i betraktning. ”Jeg jobbet nok mest med 1600-talls-stoffet. Det på 1800-tallet inneholder mange unøyaktigheter og derfor bør du nevne det i forordet hvis du vil trykke det,” skrev han til oss i fjor høst. Nå er det nevnt i et lite etterord.

Per Ottos notater fra 1982 – 83 avsluttes i neste nummer av SørumsSpeilet, og da er det nettopp 1800-tallet som står i sentrum. Seinere i høst kommer bind 4 av Sørums bygdebok, og der er Ausen siste gard ut.

Så da inviterer vi SørumSpeilets lesere til å sammenlikne utkast og ferdig resultat. **Red.**

Østby skole i Sørum

Norsk Institutt for Kulturminneforskning (NIKU) har med støtte fra Stiftelsen UNI satt i gang et arbeid for å registrere og samle inn informasjon om de mange skolehus som finnes. Odd Skullerud er prosjektleder for innsamlingen i Sørum.

Til Sanden skoledistrikt, den gang et av de minste i Sørum kommune, ble det bygd et lite hus med skolestue og et rom og kjøkken for en oppasser til innføring av fastskolereformen i kommunen fra 1864. Tomta der skolen ble bygd ble ikke fradelt noen Østbygard. Egen skoleeiendom fikk Østby krets først i 1908, da det ble skilt ut skoletomt fra eiendommen Bråten av Østby. Da ny skole stod ferdig i 1909, ble det eldste skolehuset revet.

I skolebygningen fra 1909 var det foruten skolestuer også lærerleilighet. I 1933 ble Østby skole utvidet med tilbygg i samme bygningsstil. Skolens navn ble fra begynnelsen av 1940-årene endret til Sørumsand skole.

Stoppestedet som kom på Kongsvingerbanen i 1892 fikk navnet Sørumsanden. Det ble bygget stasjonsbygning i 1903. Stasjonen endret navn til Sørumsand stasjon i 1909. Og Sørumsand ble etter hvert navnet for hele Sanden-området.

Skolebygningen fra 1909 ble utvidet i 1933, og er stadig en del av Sørumsand skole. Det ble bygget en mer moderne skole i 1958.

Bygningen fra 1909 hadde leiligheter for lærerpersonalet. Fra 1909 kunne derfor så vel kvinnelige som mannlige lærere bo på Østby/Sørumsand skole.

Styrer ved Sørumsand skole 1945 – 1970, Magnus Sørli, bodde med familie på skolen fra 1945 til 1958. Magnus Sørli, født på Nordigarn Sørli i Sørum 1904. Han hadde vært lærer ved flere skoler i Sørum fra 1925.

I 1976 ga Magnus Sørli ut ”Sørum før og nå”, ei bygdebok for skolene.

I 2006 ble igjen nye bygninger tatt i bruk ved Sørumsand skole, og atkomstvegen fikk navnet Magnus Sørli's veg.

Odd Skullerud

Kilder for artikkelen er Sørum Herred bind 1 – annen utgave 1972, Sørum bygdebok bind 2 2005 og Sørum bygdebok bind 3 2007.

P. Aanerud-posen

Jeg tror det i de fleste hus som har vært i samme familie en tid finnes en slik pose som er full av håndskrevne oppskrifter og utklipp fra ukeblader med gode råd. Kanskje er de også sirlig limt inn i et hefte. Hjemme hos oss ligger notatene, som er fra 1920- til 1950-årene i en pose fra P. Aanerud Bakerforretning på Aarnes st. med telf. 3068.

Såpe. Lettvint. Med salmiakpulver

36 l. vand

8 kg. fett

1 ½ kaustisk soda

50 gr. salimakpulver

Det kolde vand, fett og kaustisk soda has sammen i bryggepanden. Koker ca. 1 time eller til det blir passe tykt. Er det godt fett, pleier såpen være færdig efter knapt 1 times kokning. Men er der klumper igjen av fett, må det koke til fett er helt utkøkt og blandingen er jevn og av tykkelse som en tynd velling eller jevnet suppe. Salmiakpulveret må ikke tilsættes førend såpen er helt færdigkøkt. Man kan ha salmiakp. i, mens såpen er i br. pannen, eller efter at den er helt op i en avskjæring eller såpedunk. I tilfældet såpen skiller sig – således at såpen ikke er stivnet helt tilbunds, men der blir et lag væske eller grøtet masse under såpelaget – må såpen kokes op igjen, tilsæt litt vand. Såpen og den dannede væske eller masse has da tilbake i br. pannen og kokes påny til den jevner sig. Det kan ofte være nødvendig å koke såpen om igjen med litt vand.. Såpen blir i almindelighet god efter omkokingen. Den blir mer ensartet igjennem – jevnet såpelag tilbunds. - Har man den kaustiske soda i, efterat det har køkt op, må det tilsættes litt og litt ad gangen – kun skjevis – da det ellers bruser op under tilsætningen.

Såpe – med salmiakspiritus

Forhold og fremgangsmåte som foregående, men isteden for salmiakpulver tilsættes ¾ fl. salmiakspiritus i den færdigkøkte såpe.

Centrum pr. Bilitt den 5-5-1929

Kanskje flere av dere har slike utklipp eller avskrifter liggende i en skuff. Del dem gjerne med de andre medlemmene i historielaget!

Red.

Lederens spalte

Blaker og Sørum Historielag markerer seg positivt i bygdemiljøet og får gode tilbakemeldinger. Vi skal være fornøyd med aktivitetsnivået. På flere fronter arbeides det svært aktivt, spesielt i forhold til ferdigstillingen av bind 4 av Bygdebok for Sørum, som utgis tidnok til å komme under juletreet i de mange hjem.

Dette bokverket er mer enn et tilbakeblikk på forgangen historie – det skuer fremover mot nye muligheter. Hvert bind er fullt av anekdoter og betraktninger som gjør det til en opplevelse å oppsøke de omtalte stedene. Å sette bygdebøkene i relasjon til kulturstiene vi allerede har, og utvikle stiene videre, kan gi Sørums befolkning og besøkende rike muligheter til å oppleve kommunen på en ny og inspirerende måte. Når dette leses har historielaget allerede avviklet sin Olsok-samling på Vølneberg skole. Liksom den 29. juli i fjor var meget vellykket med Lars Hauge som kåsør, er det duket for fine opplevelser i år med Jan Erik Horgen som kåserer om bygdebokarbeidet i Sørum foran en lansering av det kommende bindet. Og som tidligere bindes dette fint sammen i samarbeid med Sørum Bygdekvinnelag.

Nytt av året har arrangementet ”Opplev Sørum” utviklet seg til en vellykket presentasjon av bygdene. Mange har allerede blitt med veteranbussen på tur fra Knatten med Eight AmCars Club, via Valstad Café, UHB-Tertitten, Blaker Skanse med omvisning, okkupasjonshistorisk samling og Skansespillet til Slora Mølle med gårdskvernen i drift. Alle steder selges ikke bare historielagets bøker, men også vafler, pølse, is og kaffe. Dette tilbudet har

lokalpressen gitt god omtale – det har også gitt de deltagende foreninger en god opplevelse. I løpet av vintermånedene vil erfaringene bli vurdert av arrangørene og diskusjonen gå innbyrdes om man bør utvikle konseptet for en ny sesong. Om det skjer, bør det nok bli mer profilert og tydeligere markedsført. I år har tilbudet vært gratis. For en ny sesong bør det vurderes grundig. Med i den vurderingen er det naturlig å trekke med seg kulturkontoret og lokalt næringsliv, muligens også politikere. Og om man sammen med Sørum kommune kan komme frem til et pilotprosjekt for nærturisme og reiseliv i Sørum, vil det være naturlig å hente støtte, gjerne fra Fylkeskommunen og reiseoperatører på Romerike. Forutsetningen må være at Blaker og Sørum historielag blir tilført midler som kan sette fortgang i bevaring eller restaureringsarbeid i Sørum.

Av slike oppgaver har vi mange. Drømmen er naturligvis å få gang på turbinen på Slora mølle. Med sparsomme midler har møllas arbeidsgruppe og fagfolk slått fast at turbinen kan få nytt liv. Det koster imidlertid, og midler fra boksalg strekker ikke til. Håpet er at vi i løpet av året får sponsorstøtte fra kraftverkindustrien i nærmiljøet. ”Opplev Sørum” har hatt åpne dager på Slora Mølle mange ganger i sommer, og besøket er godt. Vi har god tro på at det vil vokse ettersom opplevelsene og informasjonstilfanget på mølla øker.

Vølneberg er et vakkert sted i et praktfullt landbruksmiljø med en utrolig utsikt over Romerike. Dette kan være et utstillingsvindu for landbruksnæringen og er det for skoletradisjonen. En gammeldags skole for Sørums 4de klasser har vært svært vellykket i år og vil helt sikkert fortsette i mange år. Men skolekullene vokser og behovet øker – kanskje ikke bare for den aldersgruppen. Sammen med Vølneberg Vel vurderes det alternativer for å utvikle tilbudet. Flyttingen av huset på Berg er fortsatt til vurdering. Det er en svært omfattende oppgave som historielaget har svært stor respekt for. Likeså en utvidelse av redskapssamlingen er til vurdering. Begge deler trenger sponsorer, i det offentlige eller fra næringslivet – gjerne begge deler. Styret har disse tingene på sin dagsorden – men konklusjonen lar vente på seg.

Okkupasjonshistorisk samling på Blaker Skanse har vært et verdsatt element i ”Opplev Sørums”. Lokalene er imidlertid svært trange og gir ikke samlingen kredit for den gode kvaliteten og det undervisningsmessige potensialet som verdien i ”Det Grenseløse”. Gjenstandene og stemningen for grenseløse og flyktingene vil komme bedre frem i rommeligere omgivelser. Samtaler er kommet i gang med Statsbygg om bedre lokaliteter på Skansen. Befordret av Blaker Utvikling har historielaget god tro på at Blaker Skanse kan vise frem sine samlinger på en bedre måte i en ikke alt for fjern fremtid. Statsbyggs store rehabiliteringsprosjekt i år har gitt Blaker Skanse og omgivelsene en ny lød som besøkende fra nær og fjern har verdsatt under omvisningene som Blaker Skanses Venner har arrangert.

Vi håper at vår aktivitet ikke bare registreres av våre medlemmer, men også at sambygdingene med kort botid i Sørums fatter interesse for vårt arbeid. Vi oppfordrer alle medlemmer til å formidle vårt arbeid og våre arrangementer til flest mulig. Vi vil også trenge en håndsrekning fra kulturkontoret for å formidle våre aktiviteter i kommunens organer – aller helst ved å styrke medlemskap blant våre politikere og kommuneansatte.

Vi har flere jubileer i år. Blaker og Sørums historielag markerer sitt eget 40-års jubileum på Vølneberg gamle Skole den 29. juli. Samtidig markeres fastskolelovens 150-års jubileum. Markering av Tertittens nedleggelse som kommersiell virksomhet i 1960 ble også gjort i sommer. Stiftelsen Valstad Café hadde også sitt 10 år jubileum i sommer. Der ble det gitt et fantastisk kulturarrangement hvor historielaget deltok og hadde gleden av å overrekke sin jubileumsgave.

Det store jubileum samarbeider flere historielag om å avvikle i 2012 – markeringen av P. Chr. Asbjørnsens 200 års dag. Blaker og Sørums historielags bidrag til disse forberedelser er å arrangere et medlemsmøte på Frogner Grendehus den 13. oktober 2010 kl 19.00 med foredrag om P. Chr. Asbjørnsen, hans tid på Romerike og hans betydning for ettertiden – bygget over biografien til Truls Gjefsen, som

selv kommer og holder foredrag og deltar i etterfølgende samtaler/ diskusjon.

Da ønskes alle vel hjem etter en velfortjent sommerhvile med stor forventning om fortsatt betydelig innsats for høyt trivselsmiljø i hjembygda. **Dag Winding-Sørensen**

Gammelt nytt

Å bla i gamle aviser kan gi interessant lokalhistorisk informasjon. I årboka til Romerike historielag for 1956 har Sigurd Kolsrud kommet over noen numre av Norsk Intelligenssedler for 1776, som vi gjengir her.

24. april 1776

Kongens premie for udmærkede Fortienester i Agerdyrkningens og Landhusholdningen er 29. jan. 1776 tildeelt flere embedsmenn soleis: Hr. Regiments-Quarttermester Berg af det 1ste Syndenfieldske Dragon Regiment har fra 1769 forbedret Gaarden Borgen i Sørums Sogn paa Nedre Rommerige med nye Ager til 20 Tønders Sædeland, som han af Skovlænde og unyttig Udmark har optaget.

9.mai 1776

Hr. Lars Rash, Sognepræst til Urschov og Provst til Nedre Rommerige, en mand som med 12 uforsørgede Børn lever i et lidet Kald, hvoraf han i 9 Aar har svaret aarlig 250 Rdlr. Pension, har fra 1751, da han tiltraadte Urschov Præstegaard, af Skov, Berg og Morads optaget en Mængde Agerland og derved saavel som ved kostbare Jordblandinger bragt den ellers uskikkede Our-Jord til saadan Frugtbarhed at den i gode Aaringer for en stor Deel afkaster 10 af 12 fold og at af Gaardens tilligemed de underliggende Husmandspladser Avling ei allene 107 Mennesker, hvoriblandt 21 Husmands Familier, ernæres, men endog bliver Overskud til at sælge, han har og anlagt et Teglværk, som forsyner Præstegaarden og endeel af Sognets Almue med Muur- og Teglstien.

Hr. Friedrich Mandahl, Sognepræst til Sørums paa Nedre Rommerige, som paa Præstegaarden og en sin Eyendoms Gaard Nordlie har i alt optaget nyt Agerland til med 60 Tønders Udsæd af moradsige og med Skov begroede Udmarks Grunde, ladet opgrave over

2000 Favner Grøfter, og Saaledes ved Rydning Giødsels Formerelse, og gode Indretninger forbedret Ager og Eng, at de derpaa anvendte Bekostninger, som skal overstige 3000 Rdlr., allerede rigelig ere erstattede.

Støtt våre annonsører

- de støtter oss!

Viktige datoer

Søndag 22. august

Siste runde med sommerens rundturer til noen av bygdas kulturminner. Første avreise med veteranbuss fra Sørumsand stasjon klokka 11:00.

Onsdag 25. august

Dialogmøte om kulturminner i Sørum arrangert av Kulturutvalget i Sørum etter initiativ fra Blaker og Sørum historielag. Holdes på biblioteket på Sørumsand i Verkstedgården klokka 19:00.

Torsdag 9. september

Rusletur fra Bæreg til Hammeren og tilbake langs Rømua med Einar Eriksen og Bjørn Tveit som guider. Frammøte på Bæreg klokka 18:30.

Lørdag 11. september

Kjenn-din-bygd-bussturen med Aage Kleven som guide. Det er også nytt frammøtested: På Frogner klokka 11:00. Påmelding kan ringes til 995 43 747.

Onsdag 13. oktober

Medlemsmøte på Frogner Grendehus klokka 19:00 om P. Chr. Asbjørnsen med innledning av Truls Gjefsen og orientering om planene for 200-års jubiléet i 2012.